

ביאורים

ריה"ל חותם בפסקה זו את הדיון על שמות הקב"ה והתגלותו בעולם. הדיון נחתם בבירור כמה מושגים שקשורים לקב"ה. המושג הראשון הוא מלאכים. מי הם המלאכים? מלאך פירושו שליח. מישוהו אשר עושה את שליחות הקב"ה לצרכים שונים אשר צריכים להתרחש במציאות. מלאכים אלו יצורים רוחניים אשר נבראו מחומר גשמי דק. אנו יכולים למשש ולחוש דברים חומריים. אך ישנם סוגי חומרים שהם חומריים ואין אנו יכולים לראות אותם ולהיפגש איתם. הדבר דומה לכוח השמיעה. ישנם צלילים שאנו בני האדם איננו יכולים לשמוע, אך כלבים ובעלי חיים שומעים אותם היטב. מכאן צלילים אלו שייכים לעולם החומרי שלנו, אך אין לנו הכלים לחוש אותם. אותו הדבר ביחס למלאכים. ריה"ל מבאר שלמלאכים יש גוף חומרי, אך הוא דק וחשינו אינם יכולים לפגוש אותו. הוא מוסיף ואומר שיש שני סוגי מלאכים; מלאך שנברא למשימה מגדרת חד פעמית, ומלאך שהוא נצחי, מכיוון שיש לו שליחות שאינה משתנה.

המושג השני הוא כבוד ה'. גם כבוד ה' עשוי מחומר דק שאיננו יכולים לקלוט בחושינו. מטרת חומר זה היא כפולה: להיות החומר שממנו עשויה ההתגלות האלוהית אשר הנביא רואה, וכן להיות המשלחת שמלווה את ההתגלות האלוהית ואת הנהיגות האלוהית בעולם הזה. כבוד מלשון כבודה. זוהי הפמליה המלווה את המלך בלכתו ובהופעתו. ריה"ל מבאר [מאמר שני את ד] שפירוש הכתוב 'וירד ה' על הר סיני' הוא שכבוד ה' ירד על הר סיני. כל משרתיו ופמלייתו, ובמילים אחרות, כבודו, ירדו על הר סיני, אך הוא נשאר בשמי שמים.

באותו אופן מבאר ריה"ל את המושג 'שכינה'. גם השכינה היא חומר דק שנברא על ידי הקב"ה כאשר הוא רוצה להתחבר עימנו.

מעבר לכל המטרות שלהן, כל הבריאות הללו נבראו למטרה אחת עליונה, והיא ליצור ראות שמים בלבבות הרואים. כבוד ה' שהתגלה במעמד הר סיני וכן מראות הנבואה, באים להחזיר ראות ה' בכל מי שחווה את ההתגלות האלוהית הזו.

הרחבות

"וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי" - ראיית קשר של תפילין

שִׁישְׁמֵר מְרֵאִית הַפְּנִים, אֲשֶׁר לֹא יִסְבְּלָה בְּשָׂר וְדָם, וְכִמוֹ שְׂאֵמֶר: "וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי". הגמרא דרשה פסוק זה: "והסרת את כפי וראית את אחרי" - אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין [ברכות ז].

הרב קוק, הסביר שבהשגות המופשטות ובמיוחד בהשגת האלוהות, ישנן שתי דרכים אפשריות לעיון: הראשונה, עיון באמת מצד עצמה, והשנייה עיון באמת כפי ערך שכלו של המשיג. "והאמת המופשטת שלא לפי ערך השגת השכל אין זה בגדר השגה, ועל זה נאמר "כי לא ראני האדם וחי".

לפי זה, הסביר את הדימוי לתפילין: "על כן כיון בזה התפילין למשל, בהם נאמרים דברי בינה, דברי אלוהים חיים, אבל אין להם יחש אל האדם, מי מקשרם אל האדם שיפעלו עליו - הקשר של תפילין. כך ההשגה המופשטת נקראת בשם תפילין, טוטפת. וההשגה המגעת לשכל [נקראת] קשר של תפילין" [עין איה, ברכות פרק א, עו].

שאלות לדיון

"וְאִם תִּתְאַמֵּץ לַעֲשׂוֹת כֵּן תִּסְתַּמֵּא". יש ספרים שמסוכן ללמוד? מהו סדר הלימוד הנכון? מהי התועלת בסיפור על מופתים של צדיקים? יש סיפורים שלא ראוי לפרסם?

מלאכות ה' וכבוד ה'

וּמְלֹאכֹת ה' כְּנוֹי לְשִׁלְחוֹת, וְהַמְּלָאךְ יֵשׁ שִׁיְהִיָּה נִבְרָא לְשַׁעֲתוֹ מִן הַגְּשָׁמִים הַיְסוּדִיִּים הַדְּקִים, וְיֵשׁ שִׁיְהִיָּה מִן הַמְּלֹאכִים הַנְּצַחִיִּים, וְאוּלַי הֵם הַרוּחָנִיִּים אֲשֶׁר סוֹבְרִים הַפִּילוֹסוֹפִים, וְאִין לָנוּ לְדַחוֹתָם וְאִין עֲלֵינוּ לְקַבְּלָם. וְהַסֵּפֶק בְּמָה שֶׁרָאוּ יִשְׁעֵיהוּ וַיְחַזְקוּ אֶל וְדִנְיָאֵל, הָאֵם הוּא מִהַנְּבִרָאִים, אוּ מִן הַצּוּרוֹת הַרוּחָנִיּוֹת הַקְּיָמוֹת. וְכַבּוֹד ה' הוּא הַגְּשָׁם הַדֵּק הַבָּא עֵקֶב רְצוֹן ה', הַמְּצַטֵּיר כְּפִי מַה שִׁיְרָצֶה לְהַצִּיגוֹ לְנֻבִיא. זֶה לְפִי הַדְּעַת הַרְאָשׁוֹנָה, אֲבָל לְפִי הַדְּעַת הַשְּׁנִיָּה יְהִיָּה 'כְּבוֹד ה'' כָּל הַמְּלֹאכִים וְהַפְּלִים הַרוּחָנִיִּים, כִּסָּא וּמְרַכְבָּה וְרַקִּיעַ וְאוֹפְנִים וְגִלְגָּלִים, וְזוּלַת זֶה מִמָּה שֶׁהוּא קָיָם עוֹמֵד, וְהוּא נִקְרָא 'כְּבוֹד' כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָאוּ כְּלֵי הַמְּזֶלֶךְ 'כְּבוֹדָה'. וְאוּלַי זֹאת הַיְתָה בְּקִשְׁת מֹשֶׁה בְּאֶמְרוֹ: "הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ". וְנִתַּן לוֹ אֶת זֶה בְּתַנְאֵי שִׁישְׁמֵר מְרֵאִית הַפְּנִים, אֲשֶׁר לֹא יִסְבְּלָה בְּשָׂר וְדָם, וְכִמוֹ שְׂאֵמֶר: "וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי". וּבְכַבּוֹד הַהוּא מַה שֶׁסוֹבְלַת אוֹתוֹ הַרְאָה הַנְּבוֹאִית, וּבְתוֹלְדוֹתָיו מַה שֶׁסוֹבְלַת אוֹתוֹ רְאִיתָנוּ, כְּמוֹ הָעֵנָן וְאֲשֶׁר אוֹכְלַת, מִמָּה שֶׁהוּא רָגִיל אֲצֻלְנוּ. וְיֵשׁ עוֹד יוֹתֵר דֵּק וְיוֹתֵר דֵּק, עַד שִׁיְגִיעַ לְדַרְגָּה שְׁלֵא יִשְׁיָגָה הַנְּבִיא, וְאֵם יְהִרְס אֱלִיָּה תִתְפַּרֵּק הַרְפְּכָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲצֻלְנוּ בְּכַח הַרְאָה, שֶׁהָרִי מִי שֶׁרְאִיתוֹ חֲלָשָׁה לֹא יִרְאֶה אֱלָא בְּאוֹר הַמְּעֻט אֲשֶׁר נִשְׁאָר אַחַר רְדַת הָעָרֶב, כְּעֵטְלָף, וְכַבְדֵי הַרְאָה וְחוּלֵי הָעֵינַיִם לֹא יִרְאוּ כִּי אֵם בְּצֵל, וְכִי שֶׁרְאִיתוֹ יוֹתֵר חֲזָקָה רוֹאֶה בְּשִׁמְשׁ, אֲבָל עֵצֶם הַשֶּׁמֶשׁ בְּעַת זְכוּתָהּ לֹא תוֹכַל עֵינֵי לְהַבִּיט אֱלִיָּה, וְאֵם תִּתְאַמֵּץ לַעֲשׂוֹת כֵּן תִּסְתַּמֵּא. וְזֶה הוּא 'כְּבוֹד ה'' וּמְלֹאכֹת ה'' וְשִׁכְיַת ה'' בְּשִׁמּוֹת הַתּוֹרִיִּים. אֲךָ יֵשׁ שֶׁהִשְׁאֵלוּ לְמִשְׁפָּטִים הַטְּבַעִיִּים, וְנִאָּמַר: "מֵלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", "וּמְלֹכוֹתוֹ בְּכָל מְשֻׁלָּה". אֲבָל בְּאֶמֶת אִין הַגְּלוּת לְכַבּוֹד וְלְמְלֹכוֹת אֱלָא עַל קְדוּשָׁיו וְסִגְלוֹתָיו וְנִבְיָאֵיו, אֲשֶׁר בָּהֶם יִתְאַמֵּץ לְכּוֹפֵר כִּי יֵשׁ לֵאל מְמֻשְׁלָה וּמְלֹכוֹת בְּאָרֶץ, וְיִדְיָעָה בְּפָרְטֵי מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם, וְאֵז יֵאָמֵר בְּאֶמֶת: "ה' מְלַךְ" ("וְנִרְאָה) [וְנִגְלָה] כְּבוֹד ה'", "וְיִמְלֶךְ ה' לְעוֹלָם", וְ"אֶמְרוּ) [אֶמְרוּ] לְצִיּוֹן מְלַךְ אֱלֹהֵינוּ", "וְכַבּוֹד ה' עֲלֵנוּ זָרַח". וְלִפְיֶכֶךְ לֹא יִחַשְׁב לְרַחוּק כֹּל מַה שֶׁנִּאָּמַר "וְתִמְנַת ה' יְבִיט", "וְיִרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל", וְיִמְעֶשֶׂה מְרַכְבָּה, וְאֶפְלוּ לֹא שְׁעוֹר קוּמָה, לְמָה שִׁישׁ בְּזָה מִהַפְּסִים מוֹרְאוֹ בְּנִפְשׁוֹת, וְכִמוֹ שְׂאֵמֶר: "וּבְעֵבוֹר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנִיכֶם לְבִלְתִּי תִתְחַטְּאוּ".

אין לנו לדחות - את הבנת הפילוסופים. **במה שראו** - מלאכים. **הדעת הראשונה** - שדמות כבוד ה' שראה יחזקאל מן הנבראים [הערת הרב שילת]. **הדעת השניה** - מן הצורות הרוחניות. **תולדותיו** - השפעותיו. **רגיל אצלנו** - דור המדבר הורגלו בראייתם. **יהרס אליה** - יתפרץ להשיגה. **בשמות התוריים** - אופן פירושנו הוא כפי משמעות המושג בתורה. **למשפטים הטבעיים** - חוקי הטבע. **שיעור קומה** - חיבור קדום שיש בו תיאורים גשמיים של דמות של מעלה, כביכול [הערת הרב שילת]. **למה שיש בזה וכו'** - מחמת שדימויי ההגשמה משפיעים על הרגש, כפי שיבאר.

